

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖKŪROJE

Jonas Prapiestis

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedros profesorius
socialinių mokslų daktaras
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo
Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
El. paštas: jonas.prapiestis@tf.vu.lt

Mindaugas Girdauskas

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo
Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko patarėjas
Lietuvos teisės instituto Baudžiamosios justicijos tyrimų skyriaus tyrėjas
Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius
Tel. (+370 5) 249 10 36
El. paštas: m.girdauskas@lat.lt

Straipsnyje, pasitelkiant naujus šaltinius, išsamiau ir būtent materialiosios baudžiamosios teisės srityje atskleidžiami Aukščiausiojo Teismo dalyvavimo teisėkūroje būdai ir problemos.

The article, using new sources, reveals at length ways and problems of taking part in material criminal law making by the Supreme Court of Lithuania.

Įvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹ [1] 31 straipsnio 4 dalis, pagal kurią bausmė gali būti skiriama ar taikoma tik remiantis įstatymu, reiškia, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymu nustatyti, kokios veikos yra nusikalstamos, taip pat baudžiamąją atsakomybę už tokias veikas. Įstatymų leidėjas bausmes, skiriamas už nusikalstamas veikas, ir šių bausmių dydžius

turi nustatyti tik įstatymu [23]. Baudžiamąjo ar kito įstatymo leidyba visada susideda bent iš šių dalių: projekto parengimo, svarstymo ir priėmimo. Šiame procese paprastai dalyvauja daug įvairių subjektų: teisingumo ar kita ministerija, vyriausybė, parlamento nariai, komitetai, prezidentas, ekspertinės institucijos ir kiti. Kita vertus, kaip pažymi E. Kūris, taikomo įstatymo turinį materializuoja teismai [13, p. 138–139].

Šiuo straipsniu siekiama atskleisti aukščiausios grandies bendrosios kom-

¹ Toliau ir – Konstitucija.

petencijos teismo vaidmenį baudžiamojoje teisėkūroje. Tai atliekama tiriant minėtų subjektų pasirašytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso² [3], jo pakeitimų ir papildymų įstatymų projektus, jų aiškinamuosius raštus, išvadas, potvarkius, nutarimus, sprendimus dėl šių projektų, galiojančius norminius teisės aktus, taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo³, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo⁴ jurisprudenciją, teisės mokslo nuostatas. Šis klausimas iš dalies aptartas šio straipsnio autorių tyrime dėl BK taikymo problemų Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje [15] ir vieno iš šio straipsnio autorių kartu su G. Švedu tyrime apie BK raidos pamokas ir perspektyvas [16, p. 28–29]. Straipsnyje atsižvelgiama į kitų autorių, pavyzdžiui, E. Kūrio, G. Godos, G. Lastauskienės ir H. Šinkūno, tyrimus apie teismų pateiktų teisės išaiškinimų reikšmę. Šiame straipsnyje, pasitelkiant dar netirtus šaltinius, išsamiau ir būtent materialiosios baudžiamosios teisės srityje atskleidžiami Aukščiausiojo Teismo dalyvavimo teisėkūroje būdai ir problemos.

Baudžiamojo įstatymo aiškinimas

Konstitucinis Teismas ne kartą atsisakydamas priimti nagrinėti kitų teismų prašymus dėl kylančių įstatymų neaiškumų, taip pat BK išaiškinimo, konstatavo, kad pagal Konstituciją teisės aktų taikymo klausimus sprendžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus; jei įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, tai pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga. Įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo

klausimai yra teismų praktikos dalykas; šiuos klausimus gali spręsti teismai, nagrinėjantys ginčus dėl atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo [20]⁵.

Veiksmingu, taigi realiu, reguliatoriumi įstatymas tampa tik taikomas, o būtiną taikymo sąlyga yra jo aiškinimas [13, p. 138]. Teismų praktikoje dažnai kyla baudžiamojo įstatymo aiškinimo ir taikymo problemų. Kuo jos sudėtingesnės, tuo didesnė ginčo dėl jų tinkamo sprendimo ir nuosprendžių apskundimo tikimybė. Pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo⁶ [2] 23 straipsnį Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Tad sudėtingi, praktikai aktualūs baudžiamojo įstatymo aiškinimo ir taikymo klausimai paprastai pasiekia aukščiausios grandies bendrosios kompetencijos teismą – Aukščiausiąjį Teismą, teisės taikymo aspektu patikrinantį žemesnių teismų nuosprendžius ar nutartis, dėl kurių paduotas kasacinis skundas (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso⁷ [4] VIII dalis, 376 straipsnis). Tokių klausimų gali kilti ir šiame teisme nagrinėjant pareiškimus atnaujinti baudžiamąją bylą dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo (BPK XXXIV skyrius).

Antai, 1961 m. BK 49 straipsnyje buvo įtvirtintas patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties institutas. Pagal nusišlovėjusią teismų praktiką, kurios laikėsi ir Aukščiausiasis Teismas, patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminai, numatyti šio BK 49 straipsnio 1 dalyje, prasidėję po nusikaltimo padarymo, nutrū-

² Toliau ir – BK arba 2000 m. BK. Iki šio kodekso įsigaliojimo 2003 m. gegužės 1 d. galiojęs Baudžiamasis kodeksas toliau vadinamas 1961 m. BK.

³ Toliau ir – Aukščiausiasis Teismas

⁴ Toliau ir – Konstitucinis Teismas.

⁵ Šiame sprendime nurodyti kiti Konstitucinio Teismo sprendimai.

⁶ Toliau ir – Teismų įstatymas.

⁷ Toliau ir – BPK.

ko asmenį patraukus kaip kaltinamąjį. Tačiau Aukščiausiojo Teismo plenarinė sesija 1999 m. lapkričio 12 d. nutartyje konstatavo, kad toks įstatymo taikymo aiškinimas ir tokia teismų praktika nėra teisingi. Terminas – patraukimas baudžiamojon atsakomybėn – turi būti suprantamas ir aiškinamas kaip baudžiamojo įstatymo terminas. Baudžiamojoje teisėje teisiškai reikšmingi yra du momentai – nusikaltimo padarymas ir sankcijos pritaikymas. Todėl terminas – patraukimas baudžiamojon atsakomybėn – negali būti nei tapatinamas, nei siejamas su tarpinėmis baudžiamojo proceso įstatymuose nustatytais baudžiamosios bylos tyrimo stadijomis. Baudžiamosios atsakomybės turinį atskleidžia Konstitucijos 31 straipsnio ir 1961 m. BK 3 straipsnio nuostatų analizė. Pagal Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalį asmuo laikomas nekaltas, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Šio BK 3 straipsnyje, reglamentuojančiame baudžiamosios atsakomybės pagrindus, numatyta, kad niekas negali būti pripažintas kaltas padaręs nusikaltimą, taip pat negali būti nuteistas kriminaline bausme kitaip, kaip teismo nuosprendžiu pagal įstatymą. Vadinas, baudžiamoji atsakomybė siejama su asmens pripažinimu kalto ir apkaltinamojo nuosprendžio priėmimu. Taigi iki šiol buvusi teismų praktika taikant 1961 m. BK 49 straipsnį ne tik prieštaravo įstatymo prasmei, bet tam tikrais atvejais ir toleravo nepateisinamai ilgą bylų tyrimą ir teisminį nagrinėjimą. Remdamasi šiais argumentais Aukščiausiojo Teismo plenarinė sesija atmetė prokuroro kasacinį skundą [49; 25].

Taigi baudžiamojo įstatymo sąvoka „patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senatis“ teismų praktikoje kėlė didelį neaiškumą. Atkreiptas dėmesys į tai, kad

2000 m. BK šios sąvokos atsisakyta ir panašus baudžiamosios teisės institutas įvardytas aiškesne sąvoka – „apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis“ (BK 95 straipsnis). Tikėtina, kad taip padaryta atsižvelgiant ir į minėtą Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutartį.

Priimant 2000 m. BK patvirtintoje šio kodekso 192 straipsnio redakcijoje buvo nustatyta baudžiamoji atsakomybė už literatūros, mokslo, meno ar kitokio kūrinio neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą, esant kitiems įstatyme įtvirtintiems nusikaltimo sudėties požymiams. Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinėje sesijoje⁸ nagrinėtas klausimas, ar šio nusikaltimo dalykas taip pat yra neteisėta gretutinių teisių objekto, konkrečiai – fonogramos, kopija. Plenarinė sesija padarė išvadą, kad nėra pagrindo nukrypti nuo susiklosčiusios Aukščiausiojo Teismo praktikos, pagal kurią neteisėta fonogramos kopija kartu yra ir neteisėta kūrinio kopija ir taip pat sudaro BK 192 straipsnyje numatyto nusikaltimo dalyką. Todėl nuteistojo kasacinį skundą atmetė [28].

Kita vertus, šios nutarties argumentai sudarė pagrindą manyti, kad BK 192 straipsnio formuluotės aptartu aspektu galėtų būti aiškesnės. Prielaidas baudžiamojo įstatymo taikymo problemai kilti sudarė tai, kad BK 192 straipsnyje vartojamos sąvokos skyrėsi nuo Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme vartojamų sąvokų, turėjo platesnį turinį, nors pagal reguliavimo dalyką turėjo būti vartojamos tiksliai taip kaip šiame įstatyme. Siekdamas pašalinti šį neaiškumą praėjus penkeriems metams po pirmiau nurodytos nutarties priėmimo, įstatymų leidėjas pa-

⁸ Toliau ir – plenarinė sesija, jeigu nenurodyta kitaip.

keitė BK 192 straipsnio redakciją, be kita ko, greta kūrinų išskirdamas ir gretutinių teisių objektus⁹. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte motyvuojant šį pakeitimą atsižvelgta ir į plenarinės sesijos išaiškinimus [38].

Kita vertus, įstatymų leidėjas gali pakeisti įstatymą ir pakoreguoti jam „ne(i) tinkančią“ teismų praktiką, atspindinčią ir išreiškiančią tai, kaip atitinkamo įstatymo nuostatas supranta jas taikantys teismai [13, p. 141]. Taip nutiko ir baudžiamojoje teisėkūroje.

BK 38 straipsnis reglamentuoja atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko. Teismų praktikoje iškilo klausimas, ar atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šį straipsnį gali būti taikomas tik tiesiogiai nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam asmeniui? Tai reikštų, kad šio instituto taikymas negalimas jokiais atvejais, kai nukentėjęs asmuo miršta, net ir tada, kai yra visos kitos BK 38 straipsnyje nurodytos atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygos.

Plenarinė sesija, sistemiškai aiškina ma BK ir BPK nuostatas, padarė išvadą, kad BK 38 straipsnis gali būti taikomas ir tais atvejais, kai nukentėjusiajam mirus nuo nusikalstamos veikos, kaltininkas susitaiko su kitais asmenimis, kuriems dėl šios mirties padaroma neturtinė ar turtinė žala. Todėl plenarinė sesija atmetė prokuroro kasacinį skundą, kuriame buvo tvirtinama priešingai ir prašoma pakeisti nuosprendį, kuriuo kaltininkas, susitaikęs

su dėl jo padarytos nusikalstamos veikos (BK 132 straipsnis) žuvusiojo seserimi, byloje pripažinta nukentėjusiaja, atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 38 straipsnį [27]¹⁰.

Prielaidas baudžiamojo įstatymo taikymo problemai šioje byloje kilti sudarė tai, kad taikytos redakcijos BK 38 straipsnyje (šio straipsnio pavadinime, 2 dalyje) vartojama sąvoka „nukentėjęs asmuo“ kalbine išraiška skyrėsi nuo BPK apibrėžtos sąvokos „nukentėjusysis“. Tačiau įstatymų leidėjas praėjus dvejim metams po šios nutarties priėmimo minėtame BK 38 straipsnio 1 dalies 3 punkte sąvoką „nukentėjusysis“ pakeitė sąvoka „nukentėjęs asmuo“ [6]. Iš šio pakeitimo projekto aiškinamojo rašto galima suprasti, kad juo siekta BK 38 straipsnyje įtvirtinti priešingą turinį, nei atskleistas minėtoje plenarinės sesijos nutartyje [39].

Iš šių pavyzdžių matyti, kad pasitaiko atvejų, kai įstatymų leidėjas po to, kai Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas bylas, išaiškina tam tikras baudžiamojo įstatymo nuostatas, jas pakeičia tiksliau įtvirtindamas tokį patį ar priešingą negu atskleistas Aukščiausiojo Teismo baudžiamojo įstatymo turinį. Tokiu būdu bendromis įstatymų leidėjo ir teisminės valdžios pastangomis šalinami baudžiamojo įstatymo neaiškumai. Todėl teisinio aiškumo principui užtikrinti pasiūlyta įstatymų leidėjui dažniau atkreipti dėmesį į baudžiamojo įstatymo taikymo praktiką ir prireikus specializuotoje institucijoje ar struktūriniame padalinyje viešai apsvaistyti, ar joje kilę neaiškumai gali ir turi būti šalinami priimant įstatymą [15, p. 212]. Pastaruoju metu Lietuvos Respublikos

⁹ Šiuo metu aptariamas BK straipsnis formuluojamas kaip nustatantis atsakomybę už literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtą kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą, esant kitiems įstatyme įtvirtintiems nusikaltimo sudėties požymiams [5].

¹⁰ Išsamiau apie šias dvi plenarinės sesijos nutartis žr. [15, p. 181–185].

teisingumo ministras sudarė BK priežiūros komitetą, kuriam pavedė nagrinėti šio kodekso taikymo problemas ir siūlyti jų sprendimo būdus [78].

Antra vertus, tai rodo, kad, sprendžiant, ar būtinos baudžiamojo įstatymo pataisos, prieš svarstomus pakeitimus reikia išsiaiškinti, koks yra šio kodekso turinys. Kadan gi Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą baudžiamojo įstatymo taikymo praktiką, nuoseklų, kad šio teismo pateiktais BK nuostatų išaiškinimais remiasi baudžiamųjų įstatymų leidybos dalyviai: ministerijos [37; 38], Respublikos Prezidentas [35], parengtų įstatymų projektų aiškinamuosiuose raštuose, Lietuvos Respublikos Seimo¹¹ komitetai [64], Vyriausybė [75], teikdami išvadas dėl įstatymų projektų Seimui, kitos institucijos [pvz., 65¹²], teikdamos pastabas ir pasiūlymus dėl įstatymų projektų Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui¹³. Pasitaiko, kad nurodoma, jog nesutinkama su pateiktu BK išaiškinimu, ir siekiama įtvirtinti kitoki teisinį reguliavimą [pvz., 33].

Kartais Aukščiausiojo Teismo nutartyse pateiktais argumentais remiamasi baudžiamųjų įstatymų leidyboje siekiant pagrįsti vienokio ar kitokio teisinio reguliavimo panašumus ar trūkumus. Pavyzdžiui, Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvadoje, vertinant BK pakeitimo projektą, kuriame siūlyta įtvirtinti nuostatą, jog patraukimo baudžiamojon atsakomybėn (apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo) senaties eiga sustoja atidavus kaltinamąjį teismui, atkreiptas dėmesys į minėtą Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutar-

tį, kurioje buvo konstatuota, kad ankstesnė teismų praktika, pagal kurią senaties terminai nutrūkdamo, asmenį patraukus kaip kaltinamąjį, nėra teisinga, nes tam tikrais atvejais toleravo nepateisinamai ilgą bylų tyrimą ir teisminį nagrinėjimą [49; 25].

Pagal Teismų įstatymo 23 straipsnį vienas iš būdų, kaip Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, yra tas, kad šis teismas skelbia skyrių plenarinių sesijų nutartis, taip pat trijų ir išplėstinių septynių teisėjų kolegijų nutartis, dėl kurių paskelbimo pritarė dauguma atitinkamo skyriaus teisėjų. Į Aukščiausiojo Teismo biuletenyje paskelbtose nutartyse esamus įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo išaiškinimus atsižvelgia teismai, valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus (šio straipsnio 2 dalies 1 punktas). Pagal šio įstatymo 33 straipsnio 2 dalį, nagrinėdami bylas, teismai atsižvelgia į Aukščiausiojo Teismo biuletenyje paskelbtas šio teismo nutartis.

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime konstatavo, kad teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi savo pačių sukurtų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose (tokiose pačiose) panašiose bylose. Žemesnės instancijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi aukštesnės instancijos teismų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose. Teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti keičiama ir naujos teisės aiškinimo taisyklės analogiškose ar iš esmės panašiose bylose gali būti kuriamos tik tais atvejais, kai tai yra neiš-

¹¹ Toliau ir – Seimas.

¹² Teisės instituto (dabar – Lietuvos teisės institutas) pastabos.

¹³ Toliau ir – Teisės ir teisėtvarkos komitetas.

vengiama ar objektyviai būtina [22]. Šios nuostatos įtvirtintos ir pirmiau nurodyto straipsnio 4 dalyje. Konstitucinis Teismas šias nuostatas motyvavo tuo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucijoje įtvirtinta bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema turi funkcionuoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos formuotis vienodai (nuosekliai, neprieštarinčiai) bendrosios kompetencijos teismų praktikai – būtent tokiai, kuri būtų grindžiama su Konstitucijoje įtvirtintais teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principais (bei kitais konstituciniais principais) neatskiriamai susijusia ir iš jų kylančia maksima, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, t. y. jos turi būti sprendžiamos ne sukuriant naujus teismo precedencijas, konkuruojančius su esamais, bet paisant jau įtvirtintų [22]. Konstitucinis Teismas, plėtodamas oficialią konstitucinę doktriną, 2007 m. spalio 24 d. nutarime konstatavo, kad teismų precedencijos yra teisės šaltiniai – *auctoritate rationis* [19]. Tai sudaro pagrindą daryti išvadą, kad sprendžiant dėl BK nuostatų turinio turi būti atsižvelgiama ne tik į Aukščiausiojo Teismo biuletenyje paskelbtas, bet ir kitas šio teismo nutartis. Žinoma, tai turi būti daroma paisant precedencijų vertinimo taisyklių. Baudžiamųjų įstatymų leidyboje atsižvelgta ir į Aukščiausiojo Teismo nutartis, nepaskelbtas šio teismo biuletenyje [pvz., 64; 30; 75; 32].

Iki minėto Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimo Aukščiausiasis Teismas vienodą teismų praktiką taikant BK nuostatas formuodavo ne tik nagrinėdamas bylas, bet ir šio teismo senato nutarimais tvirtindamas teismų praktikos taikant įstatymus ir kitus teisės aktus atskirų kategorijų bylose apibendrinimo apžvalgas ir

teikdamas rekomendacinius išaiškinimus, taip pat oficialiai teikdamas konsultacijas teisėjams. Tokios galimybės numatytos Teismų įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 2, 3 punktuose, 25 straipsnio 1 punkte. Šie BK išaiškinimai buvo pateikiami nebūtinai remiantis Aukščiausiojo Teismo išnagrinėtomis bylomis.

BK teisėkūroje dažnai remtasi Aukščiausiojo Teismo senato nutarimais [58; 66; 57; 53]. Kartais pasitaikydavo, kad nebuvo sutinkama su juose pateiktais BK išaiškinimais, ir siekiama įtvirtinti kitokią teisinę reguliavimą [pvz., 54].

Tačiau Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime taip pat konstatavo, kad iš Konstitucijos kylančios bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos negalima interpretuoti ir kaip varžančios žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų procesinį savarankiškumą: nors, kaip minėta, pagal Konstituciją žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, apskritai yra saistomi aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų sprendimų – precedencijų tų kategorijų bylose, aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai (ir tų teismų teisėjai) negali kištis į žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų nagrinėjamas bylas, teikti jiems kokių nors privalomų ar rekomendacinių nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan.; tokie nurodymai (nesvarbu, privalomi ar rekomendaciniai) Konstitucijos atžvilgiu būtų vertintini kaip atitinkamų teismų (teisėjų) veikimas *ultra vires*. Pagal Konstituciją teismų praktika formuojama tik teismams patiems sprendžiant bylas. Kitoks Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių bendrosios kompetencijos teismų instancinę sistemą, aiškini-

mas, taip pat tuo kitokiu šių Konstitucijos nuostatų aiškinimu grindžiamas teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismams (ar jų teisėjams) prisiimti Konstitucijoje jiems nenumatytas funkcijas, Konstitucijoje nenustatytus įgaliojimus, paneigtų Konstitucijoje įtvirtintą teismų nepriklausomumą, pažeistų Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi, šio straipsnio 3 dalies nuostatą, kad teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo. Privalomų ar rekomendacinių nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan., davimas žemesnės instancijos teismams suvaržytų ir pačių tuos nurodymus duodančių aukštesnės instancijos teismų galimybes nešališkai peržiūrėti, jeigu to prireiktų, atitinkamas bylas apeliacine arba kasacine tvarka [22]¹⁴.

Po šio Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo Aukščiausiojo Teismo senato nutarimais ir šio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus konsultacijomis teisės aktų išaiškinimai teisėjams neteikiami, nepaisant to, kad pirmiau nurodytos Teismų įstatymo nuostatos nėra pripažintos negaliojančiomis. Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į šį nutarimą konstatavo, kad kasaciniame skunde, byloje remtis šio teismo konsultacija nėra teisinio pagrindo [31], taip pat, kad tiesiogiai remtis senato nutarimais nėra teisinio pagrindo, nes jie nėra bylų nagrinėjimo teisės šaltinis [29; 26].

Tačiau ir po minėtų Konstitucinio Teismo nutarimų baudžiamųjų įstatymų leidyboje remiamasi anksčiau priimtais Aukščiausiojo Teismo senato nutarimais [pvz., 36; 51; 35; 63¹⁵; 47], taip pat šio teismo

Baudžiamųjų bylų skyriaus konsultacija [34]. Teisės moksle pažymėta, kad Aukščiausiojo Teismo konsultacijos faktiškai ir toliau išlieka orientyras [14., p. 73]. Taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad nors senato nutarimų reikšmė teismų praktikai pasikeitė, tačiau visiškai paneigti jų įtakos negalima, nes jie atspindi daugumos Aukščiausiojo Teismo teisėjų požiūrį į tam tikras problemas, kurio šie gali laikytis ir sprendami bylas [16, p. 28–29]. Tačiau laikui bėgant minėtų konsultacijų ir senato nutarimų reikšmė turėtų mažėti. Tai lems ir baudžiamojo įstatymo kaita, ir gausėjantys teismų precedentai.

Aukščiausiasis Teismas, vadovaudamasis pirmiau nuorodytomis Teismų įstatymo nuostatomis, rengia teismų praktikos apžvalgas su jose pateikiamomis išvadomis. Baudžiamojo proceso teisės moksle laikomasi nuostatos, kad šios išvados tiesiogiai nelaikytinos teisės šaltiniu, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jos formuluojamos apibendrinant Aukščiausiojo Teismo priimtose nutartyse (precedentuose) pateiktus išaiškinimus, išvados praktikai naudingos, nes padeda greičiau nustatyti, ar tam tikru klausimu yra išaiškinimas šio teismo išnagrinėtose bylose [12, p. 41–42]. Tiesa, apžvelgiant Aukščiausiojo Teismo praktiką kartais sudėtinga išvengti nuostatų, neišdėstytų šio teismo nutartyse. Tai lemia pats apžvalgos apibendrinamasis pobūdis. Baudžiamųjų įstatymų leidyboje taip pat remtasi tokiomis apžvalgomis [61¹⁶; 34; 59¹⁷].

Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės ak-

¹⁴ Nutarimas įsigaliojo 2006 m. kovo 31 d.

¹⁵ Teisės instituto 2009 m. gruodžio 12 d. pastabos.

¹⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau ir – Teisingumo ministerija) 2009 m. rugpjūčio 21 d. pastabos.

¹⁷ Teisės instituto 2010 m. gegužės 19 d. pastabos.

tas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją. Pagal Konstitucijos 107 straipsnį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad atitinkamam teisėkūros subjektui kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai [17]. Aukščiausiasis Teismas taip pat turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą (pavyzdžiui, BPK 381 straipsnio 3 dalis). Kartą tokia teise pasinaudota kreipiantis dėl BK nuostatų atitikties Konstitucijai, tačiau Konstitucinis Teismas prieštaravimo Konstitucijai nenustatė [23].

Vis dėlto iš to, kas pirmiau išdėstyta, matyti, kad Aukščiausiasis Teismas, naudodamasis oficialiais įgaliojimais spręsti baudžiamųjų įstatymų aiškinimo ir taikymo klausimus, kartu netiesiogiai dalyvauja baudžiamųjų įstatymų leidyboje.

Teisės moksle atkreiptas dėmesys į teisėjų taip pat atliekamą neoficialų teisės aiškinimą, pavyzdžiui, jų paskaitas teisininkams. Kartu pripažinta, kad didžiausią įtaką turi toks teisės aiškinimas, kuris išdėstomas raštu ir visuotinai prieinamas [14, p. 67]. Žinoma, neoficialus gali būti ir baudžiamosios teisės aiškinimas, pa-

vyzdžiui, toks nusikalstamų veikų kvalifikavimas [11]. Antai Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus esami ar buvę teisėjai – baudžiamosios teisės dėstytojai ir publikacijų autoriai (pavyzdžiui, prof. A. Abramavičius, doc. E. Bieliūnas, prof. O. Fedosiukas, prof. V. Piesliakas, A. Pikelis). Dalis jų – ir Baudžiamojo kodekso komentaro bendraautoriai, recenzentai [8; 9; 10]. Šiuo komentaru remiamasi ir baudžiamųjų įstatymų leidyboje [pvz., 48; 52]. Taigi Aukščiausiasis Teismas taip pat netiesiogiai dalyvauja šiame procese.

Tiesioginis dalyvavimas baudžiamųjų įstatymų leidyboje

Aukščiausiasis Teismas ne kartą baudžiamųjų įstatymų leidyboje dalyvavo ir tiesiogiai kaip institucija ar per atstovus. Šis teismas kartu su kitomis institucijomis parengė Respublikos Prezidento pateiktą 1961 m. BK pakeitimo įstatymo projektą [46]. Vieną Teisės ir teisėtvarkos komiteto nario pateiktą projektą inicijavo šio teismo senatas, išanalizavęs teismų praktiką nužudymų bylose, aprobavęs jos apžvalgą ir nutaręs informuoti įstatymų leidėją apie tikslingumą padaryti kai kuriuos baudžiamųjų įstatymų pakeitimus. Projektą parengė Aukščiausiasis Teismas [44]. Kitu atveju šio teismo iniciatyva kreiptasi į Teisės ir teisėtvarkos komitetą dėl 2000 m. priimto BK tobulinimo. To rezultatas – parengtas ir šio komiteto pirmininko pateiktas BK pakeitimo projektas [39]. Be to, Aukščiausiasis Teismas ne kartą raštu atkreipė Teisės ir teisėtvarkos komiteto dėmesį, kad 2000 m. BK yra prieštarungų, neaiškių nuostatų [16, p. 27–28].

Taip pat būta, kad Seimui pateiktą BK pakeitimo projektą parengė Aukščiausio-

jo Teismo sudaryta darbo grupė [42]. Šio teismo atstovai dažnai dalyvavo darbo grupėse, rengusiose baudžiamųjų įstatymų projektus [pvz., 41]. Pirmosiose BK rengimo darbo grupėse dalyvavo šio teismo teisėjas J. A. Riepšas [73; 45]. Kitos darbo grupės vadovas V. Piesliakas tapo Aukščiausiojo Teismo teisėju šio kodekso projekto rengimo metu [77]. Ekspertų komisijos, vertinusios parengtus BK projektus, nariu buvo šio teismo teisėjas E. Biečiūnas [76]. Aukščiausiojo Teismo teisėjai vadovavo nevienai baudžiamojo įstatymo pakeitimų projektų darbo grupei, dalyvavo jų darbe [43; 72]. Dabar šio teismo teisėjai A. Abramavičius ir A. Gutasas yra minėto BK priežiūros komiteto nariai.

Kartais pasitaiko, kad Teisingumo ministerija paklausia Aukščiausiojo Teismo nuomonės apie rengiamą BK pakeitimo projektą prieš pateikdama jį Seimui [40; 34]. Aukščiausiasis Teismas dažnai teikia pastabų ir pasiūlymų dėl baudžiamojo įstatymo pakeitimo ar papildymo projektų Teisės ir teisėtvarkos komitetui [60¹⁸; 69]. Paprastai tai atliekama šio komiteto prašymu [pvz., 70]. Iš pradžių Seimui pastabos teiktos ir per Seimo kanceliarijos Teisės departamentą, pridodant Aukščiausiojo Teismo atsiliepimus prie šio departamento išvados [pvz., 56; 55]. Be to, prireikus Seimo komitete svarstant baudžiamojo įstatymo pakeitimo projektą dalyvauja šio teismo atstovai – teisėjai [pvz., 68; 74] ar tarnautojai [pvz., 62].

Tačiau Aukščiausiojo Teismo tiesioginis dalyvavimas baudžiamųjų įstatymų leidyboje nėra vienareikšmis. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konsta-

tavęs, jog konstitucinis valdžių padalijimo principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios yra atskirtos, pakankamai savarankiškos; tarp jų turi būti pusiausvyra; kiekviena valdžios institucija turi jos paskirtą atitinkančią kompetenciją, kurios konkretus turinys priklauso nuo to, kokiai valstybės valdžiai ši institucija priklauso, nuo jos vietos tarp kitų valstybės valdžios institucijų ir įgaliojimų santykio su kitų valstybės valdžios institucijų įgaliojimais; Konstitucijoje tiesiogiai nustačius tam tikros valstybės valdžios institucijos įgaliojimus, viena valstybės valdžios institucija negali iš kitos perimti tokių įgaliojimų, jų perduoti kitai valstybės valdžios institucijai ar atsakyti; tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu [18]. Baudžiamuosius ir kitus įstatymus įgaliotas leisti Lietuvos Respublikos Seimas (Konstitucijos 67 straipsnio 2 punktą). Įstatymų nuostatos gali būti priimanos ir referendumu (Konstitucijos 69 straipsnio 4 dalis). Įstatymų leidybos iniciatyvos teisė Seime priklauso Seimo nariams, Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei, taip pat nustatyto skaičiaus Lietuvos Respublikos piliečių grupei (Konstitucijos 68 straipsnis). Respublikos Prezidentas turi teisę Seimo priimtą įstatymą motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis). Konstitucijoje bent paraižiuoti teismams, taip pat ir Aukščiausiam Teismui, nesuteikti konstituciniai įgaliojimai inicijuoti įstatymų leidybą Seime ar dalyvauti šiame procese.

Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavęs, jog asmens konstitucinė teisė, kad jo būtų išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia ir tai, kad asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumas gali kilti abejonių. Teismo nešališkumas, kaip

¹⁸ Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 27 d. pastabos.

ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, taigi ir pasitikėjimo teismu sąlyga. Teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonių teisėjo nešališkumu ir nepriklausomumu [21].

Ne visi Aukščiausiojo Teismo pasiūlymai dėl BK pakeitimų yra priimami¹⁹. Tačiau Aukščiausiajam Teismui tiesiogiai dalyvaujant baudžiamųjų įstatymų leidybos procese ir netiesiogiai ar net tiesiogiai pritarus tam tikrai baudžiamojo įstatymo nuostatai (pavyzdžiui, nepateikus dėl jos prieštaravimų ar netgi ją pasiūlius) vėliau šiame teisme nagrinėjant bylą gali iškilti šios nuostatos konstitucingumo klausimas (pavyzdžiui, kasatoriaus iniciatyva). Tokiais atvejais gali kilti abejonė, ar teismas, bylą nagrinėjantys teisėjai, sprendami dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą šiuo klausimu, yra nešališki. Su šia problema gali susidurti ir kiti teismai, dalyvaujantys baudžiamųjų įstatymų leidyboje. Ji taip pat gali kilti teisėjams, neoficialiai aiškinantiems baudžiamąjį įstatymą, pavyzdžiui, mokslinėse publikacijose.

Kita vertus, pagal Teismų įstatymą Aukščiausiojo Teismo teisėjams nustatyti aukščiausi kvalifikaciniai reikalavimai (įstatymo 68 straipsnis). Valstybės tarnybos įstatymas nustato vienas iš aukščiausių kategorijų šio teismo valstybės tarnautojams (įstatymo 1–3 priedai) [7]. Taigi šio teismo teisėjų ir tarnautojų patirtis, žinios gali būti itin naudingos baudžiamųjų įstatymų leidyboje. Tai patvirtina, kaip matyti, teisėkūros subjektų dažnas siekis jas pasitelkti.

Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad valstybės valdžių sąveika negali būti traktuojama kaip jų priešprieša ar konkurencija, vadinasi, ir stabdžiai bei atsvaros, kuriuos teisminė valdžia (jos institucijos) ir kitos valstybės valdžios (jų institucijos) turi viena kitos atžvilgiu, negali būti traktuojami kaip valdžių priešpriešos mechanizmai. Konstitucijoje įtvirtintą valstybės valdžių sąveikos modelį apibūdina ir valstybės valdžių (jų institucijų) tarpusavio kontrolė bei atsvara, neleidžianti vienai valstybės valdžiai dominuoti kitos (kitų) atžvilgiu, ir jų bendradarbiavimas, žinoma, neperžengiant Konstitucijos nustatytų ribų – neišterpiant į kitos valstybės valdžios įgaliojimų vykdymą [18]. Todėl baudžiamųjų įstatymų leidyboje pasitelkiant Aukščiausiąjį Teismą, šio teismo teisėjų ir tarnautojų žinias, turėtų būti siekiama užtikrinti konstitucinių valstybės valdžių bendradarbiavimo ir teismo bei teisėjų nešališkumo principų pusiausvyrą.

Išvados

Apibendrinant tai, kas pirmiau išdėstyta, darytinos tokios išvados:

1. Aukščiausiasis Teismas itin reikšmingai dalyvauja baudžiamojoje teisėkūroje. Visų pirma, tai atliekama oficialiai aiškinant baudžiamojo įstatymo nuostatų turinį, atskleidžiant ir šalinant neaiškumus. Tai sudaro ir prielaidas įstatymų leidėjui apsispręsti dėl baudžiamojo įstatymo keitimo būtinybės. Šio teismo pateiktais baudžiamojo įstatymo nuostatų išaiškinimais remiasi visų rūšių subjektai, dalyvaujantys baudžiamųjų įstatymų leidyboje. Taip Aukščiausiasis Teismas netiesiogiai dalyvauja šiame procese.

¹⁹ Pvz., minėtas šio teismo senato inicijuotas įstatymo projektas [71], taip pat žr.: [67].

2. Aukščiausiasis Teismas atsižvelgia į Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, pagal kurią teismų praktika turi būti formuojama tik teismams nagrinėjant bylas. Po šios konstitucinės doktrinos paskelbimo nesinaudojama Teismų įstatyme numatytais kitomis oficialaus teismo teisės aiškinimo formomis (senato nutarimais, konsultacijomis), bet padidėjo teismo precedentų reikšmė. Todėl siekiant tinkamai suvokti baudžiamojo įstatymo nuostatų turinį reikalingas didesnis teisėkūros subjektų dėmesys šio teismo praktikai.
3. Kitas Aukščiausiojo Teismo jurisdikcinis būdas daryti įtaką baudžiamojo įstatymo pakeitimams yra teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą

dėl šio įstatymo nuostatų atitikties Konstitucijai įgyvendinimas. Tokia galimybė naudojama retai.

4. Aukščiausiojo Teismo teisėjai ir neoficialiai aiškina baudžiamojo įstatymo nuostatas, pavyzdžiui, užsiimdami pedagogine veikla, mokslinėse publikacijose. Tokiu būdu šis teismas taip pat netiesiogiai dalyvauja baudžiamojoje teisėkūroje.
5. Aukščiausiasis Teismas gana intensyviai ir tiesiogiai oficialiai dalyvauja baudžiamųjų įstatymų leidyboje, veikdamas kaip institucija ar per atstovus, inicijuodamas, rengdamas BK, baudžiamojo įstatymo pakeitimų ir papildymų projektus, teikdamas dėl jų pastabas ir pasiūlymus.

LITERŪRA

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume). *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
2. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 46-851; 2002, nr. 17-649, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 37-1341, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170¹ straipsniu įstatymas Nr. XI-330. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 87-3663.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198¹, 198², 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų

pakeitimo ir Kodekso papildymo 256¹, 257¹ straipsniais 2007 m. birželio 28 d. įstatymas Nr. X-1233. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 81-3309.

7. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, nr. 66-2130; 2002, nr. 45-1708, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.

Specialioji literatūra

8. ABRAMAVIČIUS, Armanas, *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Specialioji dalis (213–330 straipsniai). Sud. J. Prapiestis, moksl. red. G. Švedas. Vilnius: Registrų centras, 2010.
9. ABRAMAVIČIUS, Armanas, *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Specialioji dalis (99–212 straipsniai). Sud. J. Prapiestis, moksl. red. G. Švedas. Vilnius: Registrų centras, 2009.
10. ABRAMAVIČIUS, Armanas, *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis (1–98 straipsniai). Sud. J. Prapiestis, moksl. red. G. Švedas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
11. BIELIŪNAS, Egidijus. Nusikalstamų veikų kvalifikavimo oficialumas. Iš *Lietuvos Respublikos*

- baudžiamojo proceso kodeksui – 10 metų*. Sud. G. Juodkaitė-Granskienė ir A. Gorbakov. Vyr. moksl. red. R. Merkevičius. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2012, p. 51–64.
12. GODA, Gintaras.; KAZLAUSKAS, Marcelis; KUČONIS, Pranas. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vadovėlis. 2-oji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius: Registrų centras, 2011.
 13. KŪRIS, Egidijus. Teismo precedentas kaip teisės šaltinis Lietuvoje: oficiali konstitucinė doktrina, teisinio mąstymo stereotipai ir kontraargumentai. *Jurisprudencija*, 2009, nr. 2, p. 131–149.
 14. LASTAUSKIENĖ, Giedrė; ir ŠINKŪNAS, Haroldas. Konsultacijos teisėjams kaip priemonė formuoti vienodą teismų praktiką: probleminiai aspektai. *Teisė*, 2007, t. 65, p. 64–75.
 15. PRAPIESTIS, Jonas; ir GIRDAUSKAS, Mindaugas. Baudžiamojo kodekso taikymo problemos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vyr. moksl. red. Gintaras Švedas. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 177–214.
 16. ŠVEDAS, Gintaras; ir PRAPIESTIS, Jonas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso dešimtmetis: raidos pamokos ir perspektyvos. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vyr. moksl. red. Gintaras Švedas. Vilnius: Registrų centras, 2011.
 19. 2007 m. spalio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 4, 165 straipsnių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 111-4549.
 20. 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimas „Dėl pareiškėjo – Kauno miesto apylinkės teismo prašymo (Nr. 1B-31) ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 192 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42 straipsnio 3 daliai“. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 98-3984; šiame sprendime nurodyti kiti šio teismo sprendimai.
 21. 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 130-4910.
 22. 2006 m. kovo 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 62 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 69 straipsnio 4 dalies (1996 m. liepos 11 d. redakcija), Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 11 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 96 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 36-1292.
 23. 2003 m. birželio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 45 straipsnio (1998 m. liepos 2 d. redakcija) ir 312 straipsnio 3 dalies (1998 m. vasario 3 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 57-2552.
 24. 1993 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 148 straipsnio antrosios dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 1 ir 2 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1993, nr. 70-1320.

Praktinė medžiaga

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai ir sprendimai

17. 2011 m. spalio 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 129-6116.
18. 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies (2007 m. gruodžio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Prezidento 2007 m. gegužės 29 d. dekreto Nr. 1K-988 „Dėl Valstybinės lošimų priežiūros komisijos nario atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo 26 straipsnio (2003 m. liepos 4 d. redakcija) 4 daliai“. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 56-2766.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys

25. Teismo plenarinės sesijos nutartis byloje Nr. 2K-280/1999. *Teismų praktika*, 1999, nr. 12, p. 321–323.
26. Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijų 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis byloje Nr. 2K-7-301/2011. *Teismų praktika*, 2012, p. 280–281
27. Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis byloje Nr. 2K-P-464. *Teismų praktika*, 2006, nr. 24, p. 125–128.
28. Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos

- jos 2004 m. balandžio 20 d. nutartis byloje Nr. 2K-218/2004. *Teismų praktika*, 2004, nr. 21, p. 120–125.
29. Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegijų 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis byloje Nr. 2K-575/2010.
 30. Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegijų 2009 m. sausio 20 d. nutartis Nr. 2K-25/2009.
 31. Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegijų 2007 m. spalio 2 d. nutartis byloje Nr. 2K-587/2007.
 32. Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegijų 2006 m. lapkričio 7 d. nutartis byloje Nr. 2K-466/2006.
- Teisėkūros medžiaga**
- Įstatymų projektų aiškinamieji raštai**
33. BK 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250¹, 251, 252, 253, 254, 256, 257¹, 267, 267¹, 270, 270¹, 271, 277¹, 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224¹, 249¹, 250², 250³, 250⁴, 250⁵, 252¹ ir 270² straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2010 m. gruodžio 23 d. Nr. XIP-892(2)²⁰. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 34. BK 7, 42, 67, 68, 74, 123¹, 125, 126, 134, 142, 144, 176, 177, 204, 205, 210, 211, 213, 216, 220, 223, 225, 226, 227, 228, 228¹, 229, 230, 253¹, 255, 257, 263, 268, 278, 281, 297 ir 308¹ straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 68¹ ir 68² straipsniais bei 44 ir 45 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2010 m. spalio 15 d. Nr. XIP-2562. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 35. BK 153 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto 2010 m. vasario 4 d. aiškinamasis raštas Nr. XIP-1715. Lietuvos Respublikos Prezidentas [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 36. BK 153 straipsnio pakeitimo bei kodekso papildymo 151² straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2009 m. liepos 23 d. Nr. XIP-943. Lietuvos Respublikos Seimo nariai [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 37. BK 217, 218, 270, 271, 295, 310 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo 224¹ straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2009 m. liepos 9 d. Nr. XIP-892. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 38. BK 192 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2008 m. balandžio 15 d. Nr. XP-3008. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 39. BK 20, 38, 42, 45, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 172, 178, 182, 225, 227, 231, 252, 284, 285 straipsnių, XXVI skyriaus pavadinimo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2007 m. gegužės 5 d. Nr. XP-2218. Lietuvos Respublikos Seimo nariai [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 40. BK 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 147¹, 199¹, 199², 267¹, 270¹ ir 308¹ straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2005 m. balandžio 14 d. Nr. XP-418. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 41. BK 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 144, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 263, 287 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228¹ straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2004 m. gegužės 6 d. Nr. IXP-3519. Lietuvos Respublikos Seimo narys [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 42. BK, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 6, 23, 25, 37, 46, 48, 55, 65, 74, 75, 77, 78, 79, 82, 90, 92, 93, 95, 97, 172, 175, 187, 189, 208, 212, 257, 263, 281 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo nauju 271¹ straipsniu bei 39 ir 243 straipsnių išbraukimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

²⁰ Čia ir toliau nurodoma projekto ir aiškinamojo rašto registracijos Lietuvos Respublikos Seime data ir numeris.

2003 m. vasario 26 d. Nr. IXP-2321. Lietuvos Respublikos Seimo nariai [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

43. BK papildymo 15² straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2001 m. gegužės 1 d. Nr. IXP-630. Lietuvos Respublikos Seimo narys [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
44. BK 64, 65, 105 ir 203¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 1999 m. rugsėjo 22 d. Nr. P-2006. Lietuvos Respublikos Seimo narys [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
45. BK projekto aiškinamasis raštas. 1996 m. spalio 24 d. Nr. 2662. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
46. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“ projekto aiškinamasis raštas. 1995 m. spalio 19 d. Nr. 1875. Lietuvos Respublikos Prezidentas [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento (Juridinio skyriaus) išvados

47. Dėl BK 149, 150, 153 straipsnių pakeitimo ir 95 straipsnio papildymo įstatymo projekto. 2013 m. balandžio 2 d. Nr. XIIP-400 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
48. Dėl BK 95 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. 2011 m. sausio 3 d. Nr. XIP-2813 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
49. Dėl BK 95 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto. 2010 m. gegužės 3 d. Nr. XIP-1961 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
50. Dėl BK papildymo 277¹ straipsniu įstatymo projekto. 2010 m. gegužės 12 d. Nr. XIP-1078 [in-

teraktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

51. Dėl BK 153 straipsnio pakeitimo bei kodekso papildymo 151² straipsniu įstatymo projekto. 2009 m. liepos 31 d. Nr. XIP-943 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
52. Dėl BK 68 ir 281 straipsnio pakeitimo bei Kodekso papildymo 245¹ ir 245² straipsniais įstatymo projekto. 2006 m. rugsėjo 7 d. Nr. XP-1613 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
53. Dėl BK 153 straipsnio pakeitimo bei Kodekso papildymo 151¹ straipsniu įstatymo projekto. 2005 m. vasario 9 d. Nr. XP-221(2) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
54. Dėl BK 64, 65, 105 ir 203¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. 1999 m. spalio 11 d. Nr. P-2006 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
55. Dėl BK papildymo 289¹ straipsniu įstatymo projekto 1998 m. gegužės 4 d. Nr. 1037(2) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
56. Dėl BK 323 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto. 1997 m. sausio 20 d. Nr. P-180 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvados

57. Dėl BK 28 straipsnio 3 dalies papildymo įstatymo projekto. 2002 m. gruodžio 10 d. Nr. IXP-2079 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
58. Dėl BK projekto. 1999 m. gruodžio 7 d. Nr. P-2143A [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvados

59. Dėl BK 62 straipsnio papildymo įstatymo projekto. 2012 m. spalio 3 d. Nr. XIP-1631 [inte-

- raktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
60. Dėl BK 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. 2012 m. birželio 6 d. Nr. XIP-1112 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 61. Dėl BK 7, 25, 250 ir 250¹ straipsnių pakeitimo, 60 straipsnio papildymo bei kodekso papildymo 60¹, 249¹, 250², 250³, 250⁴ ir 250⁵ straipsniais įstatymo projekto. 2011 m. kovo 30 d. Nr. XIP-925 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 62. Dėl BK 47 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. 2010 m. gruodžio 15 d. Nr. XIP-2069 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 63. Dėl BK 153 straipsnio pakeitimo bei kodekso papildymo 151² straipsniu įstatymo projekto. 2010 m. birželio 16 d. Nr. XIP-943 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 64. Dėl BK papildymo 277¹ straipsniu įstatymo projekto. 2010 m. gegužės 12 d. Nr. XIP-1078 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 65. Dėl BK 192 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto. 2009 m. balandžio 15 d. Nr. XP-3008 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 66. Dėl BK 232², 232⁵, 232⁸ ir 232¹⁰ straipsnių pakeitimo ir 232³ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto. 2002 m. gruodžio 4 d. Nr. IXP-1750 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 67. Dėl BK 7¹, 32, 35, 282, 284, 290 straipsnių pakeitimo, Kodekso papildymo 11¹, 22¹, 32¹, 32², 302² straipsniais ir 319, 320 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto. 2002 m. sausio 21 d. išvada Nr. IXP-1311 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 68. Dėl BK 297 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto. 1999 m. balandžio 14 d. Nr. P-1674(2) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 69. Dėl BK 117 straipsnio papildymo įstatymo projekto 1999 m. kovo 22 d. Nr. P-1553(3) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
 70. Dėl BK 105, 111 ir 112 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto. 1997 m. vasario 19 d. Nr. P-187. Išrašas iš protokolo Nr. 15 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

Kiti teisėkūros aktai

71. Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. IX-59 „Dėl 1996-2000 metų kadencijos Seimo teisės aktų projektų perdavimo į Seimo archyvą“. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 104-3279.
72. Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2007 m. vasario 7 d. sprendimas Nr. 1383 „Dėl darbo grupės BK problemoms nagrinėti sudarymo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
73. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1990 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. I-387 „Dėl darbo grupių įstatymų projektams rengti sudarymo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
74. Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto išvada dėl BK 60 straipsnio papildymo įstatymo projekto 2008 m. balandžio 23 d. Nr. XP-2825 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
75. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 12 d. nutarimas Nr. 525 „Dėl BK 95 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-1856 ir BK 95 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-1717“. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 56-2752.
76. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 303 „Dėl ekspertų komisijos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektams įvertinti sudarymo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

77. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 1998 m. birželio 16 d. potvarkis Nr. 231 „Dėl Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 1997 m. birželio 26 d. potvarkio Nr. 367 „Dėl darbo grupės Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektui rengti sudarymo“ dalinio pakeitimo“ [interaktyvus. Žiūrėta 2013 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.
78. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 1R-53 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priežiūros komiteto sudarymo“. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 22-1078.

SUPREME COURT OF LITHUANIA IN CRIMINAL LAW MAKING

Jonas Prapiestis, Mindaugas Girdauskas

S u m m a r y

The article reveals at length ways and problems of taking part in material criminal law making by the Supreme Court of Lithuania.

It is shown that the Supreme Court plays significant role in this area. In particular, this is done by the official interpretation of the provisions of the criminal law, identification and elimination of uncertainties. This also helps the legislature to decide on the need to amend the criminal law. All types of entities involved in the criminal legislation take into account the interpretations of the Court. This is how the Supreme Court indirectly takes part in the legislation procedure.

The Supreme Court pays regard to the jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, according to which the court practice is to be formed only in court proceedings. After the promulgation of the constitutional doctrine other forms of official interpretation of the law stipulated by the Law on Courts (Senate resolutions, consultations to the lower courts) are no longer used, but the role of the Supreme Court's precedents has increased. Thus, in order to properly understand the criminal law provisions greater attention by the legislation entities to the case law of the Supreme Court is needed.

Another jurisdictional way to influence the criminal law amendments is the implementation of the right by the Supreme Court to apply to the Constitutional Court regarding compatibility of the provisions of this law with the Constitution of the Republic of Lithuania. This option is rarely used.

The Supreme Court judges also unofficially interpret the provisions of the criminal law, by engaging in pedagogical activities, scientific publications. In this way, the Court is also indirectly involved in the criminal law making.

The Supreme Court has been quite intensively, directly and officially involved in the criminal legislation, acting as an institution or through representatives, by initiating, preparing drafts of Criminal Code, criminal law amendments and providing advisory opinions.

The aforementioned conclusions of the article are drawn from the analysis of drafts of criminal laws, explanatory notes, opinions and other preparatory documents of the criminal legislation, the legislation in force, jurisprudence of the Supreme Court and the Constitutional Court, legal doctrine.

Įteikta 2013 m. birželio 17 d.

Priimta publikuoti 2013 m. liepos 1 d.